OSA 1.

YLEINEN OSA

Poliisihallitus
1.10.2014

Sisällys

A RANGAISTUSMÄÄRÄYSMENETTELY 3
I Yleiset ohjeet 3
II Esitutkinta 5
III Rangaistusmääräyslomakkeet 5
IV Rangaistusmääräysnimikkeistö ja lainkohtien merkitseminen 5
1. Nimikkeistö 5
2. Lainkohdat 6
V Päiväsakkojen lukumäärä 6
1. Yleistä 6
2. Normaalipäiväsakko ja liukuma 7
3. Nuoret henkilöt 7
VI Päiväsakon rahamäärä 7
1. Yleistä 7
2. Keskimääräinen kuukausitulo 10
3. Päiväsakon rahamäärän laskeminen 12
4. Päiväsakon rahamäärää alentavat seikat 13
5. Päiväsakon vähin rahamäärä 14
VII Sakon vähin kokonaisrahamäärä ylinopeusrikkomuksissa 14
VIII Yhteinen sakkorangaistus rangaistusmääräysmenettelyssä 15
1. Yleistä 15
2. Samalla teolla tehdyt rikokset 15
3. Peräkkäin tehdyt rikokset 16
IX Toistuvien rikkomusten käsitteleminen 18
X Menettämisvaatimus ja pakkokeinot 19
1. Menettämisvaatimus 19
2. Rahamäärä 19
3. Takavarikko ja etsintä 20
4. Hävitettävä omaisuus 20
XI Rangaistusvaatimuksen tiedoksianto 21
1. Yleistä 21
2. Tiedoksiantomerkinnät 21
3. Vastustaminen ja vastustamisosoitus 21
4. Maksaminen 22
B RIKESAKKOMENETTELY 23
I Yleiset ohjeet 23
II Rikesakkonimikkeistö ja lainkohtien merkitseminen 24
III Rikesakon rahamäärä 24
IV Samalla kertaa määrättävä rikesakko 24
V Rikesakon tiedoksianto ja raukeaminen 25
VI Rikesakon määrääminen automaattisessa liikennevalvonnassa 26
C HUOMAUTUSMENETTELY 27
I Yleistä 27
II Huomautus esitutkintalaissa 28
III Huomautus erityislainsäädännössä 28
IV Huomautuksen antaminen 28
D AJOKIELTOON MÄÄRÄÄMINEN 28
1. ***Väliaikaiseen ajokieltoon määrääminen vakavan piittaamattomuuden perusteella*** 29
E MUUT TOIMENPITEET 29

A RANGAISTUSMÄÄRÄYSMENETTELY

I Yleiset ohjeet

Rikkomuksen on oltava sellainen, että siitä vaaditaan rangaistukseksi sakkoa (RML 1 § 1 mom.).

Rikkomuksella tarkoitetaan rikosta, josta tapaukseen sovellettavassa rangaistussäännöksessä ei ole esillä olevien asianhaarain varalta säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta sekä laillisesti vahvistetun uhkasakkokiellon rikkomista.

Menettämisseuraamus saa olla enintään 1000 euron suuruinen.

Rangaistus voidaan määrätä rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain (692/1993) mukaan silloinkin, kun rikkomuksesta saattaa seurata muukin kuin edellä tarkoitettu seuraamus, jos rikkomuksen tehnyttä ei vaadita tuomittavaksi siihen (RML 1 § 1 mom.).

Virkarikosta koskevaa asiaa taikka merilain (674/1994) 20 luvussa tai sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:ssä tarkoitettua asiaa ei saa käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä (RML 1 § 2 mom.).

Asiaa ei saa käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä, ellei asianomistaja ole antanut siihen suostumustaan. Suostumus voidaan antaa esitutkintaviranomaiselle taikka rangaistusvaatimuksen tai rangaistusmääräyksen antajalle. Suostumus voidaan antaa myös suullisesti. Suostumuksen peruuttaminen ei estä asian käsittelemistä rangaistusmääräysmenettelyssä (RML 2 §).

Erityiset syyt saattavat estää rangaistusmääräysmenettelyn käyttämisen tai ainakin rangaistusvaatimuksen välittömän antamisen.

Jos asia ei ole yksinkertainen ja selvä, ei rangaistusvaatimusta saa antaa (RML 5 § ja ETL (805/2011) 3 luvun 14 §). Kiistäminen ei sinänsä estä rangaistusvaatimuksen antamista. Jos epäilty kiistää teon, rangaistusvaatimukseen tulee liittää sellainen selvitys, jonka nojalla syyttäjä voi arvioida kiistämisen perustetta. Jos rikkomusten toistuvuuden tai rikkomuksen poikkeuksellisen vakavuuden vuoksi olisi vaadittava huomattavan ankaraa rangaistusta tai käsiteltävänä on tapaus, jossa samat henkilöt ovat sekä epäiltyjä että asianomistajia, asia on tutkinnanjohtajan tai syyttäjän ratkaistava.
Jos rikkomukseen on useampia osallisia, rangaistusmääräysmenettelyn käyttämistä on vältettävä, ellei sitä voida käyttää kaikkien osalta.

Jos epäilty on syyllistynyt kahteen tai useampaan rangaistusmääräysmenettelystä annetun lain 1 §:ssä tarkoitettuun

rikkomukseen ja asia tulee samalla kerralla esitutkinnassa ratkaistavaksi, laaditaan niistä yksi kirjallinen rangaistusvaatimusilmoitus riippumatta siitä, minkälaisen kokonaisuuden rikokset mahdollisesti muodostavat.

Rangaistusvaatimus on annettava tiedoksi epäillylle heti esitutkinnan päätyttyä tai, jollei se ole mahdollista, mahdollisimman pian sen jälkeen siten kuin oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään. Syyteoikeuden vanheneminen katkeaa silloin, kun rangaistusvaatimus annetaan epäillylle tiedoksi (RML 6 §).

Rangaistusmääräyksen antaa syyttäjä. Rangaistusmääräyksen antajan on käsiteltävä asia viivytyksettä.

Rangaistusmääräystä ei saa antaa, jos

- rangaistusvaatimusta on vastustettu
- asianomistaja on peruuttanut asianomistajarikkomusta koskeneen syyttämispyyntönsä
- rangaistusvaatimusta ei ole annettu tiedoksi ennen kuin syyteoikeus on rikoslain (39/1889) 8 luvun säännösten nojalla vanhentunut
- rangaistusvaatimuksen tiedoksi antamisesta on kulunut enemmän kuin yksi vuosi tai
- asiassa ilmenee seikkoja, joiden perusteella rangaistusta ei tulisi määrätä

Jos rangaistusvaatimuksen saanut vastustaa vaatimusta yksinomaan päiväsakon rahamäärän osalta, rangaistusmääräyksen antaja voi hänelle toimitetun selvityksen perusteella antaa rangaistusmääräyksenrangaistusvaatimuksen saaneen vaatimalla tavalla viemättä asiaa tuomioistuimeen.

Rangaistusmääräyksen antaja voi jättää rangaistusmääräyksen antamatta, jos kysymyksessä on sellainen rikkomus, josta lain mukaan saa jättää syytteen ajamatta (RML 10 ja 11 §).

Päätöksen rangaistusvaatimuksen peruuttamisesta voi tehdä vain syyttäjä.

Sosiaalilautakunnan edustajan läsnäolo rangaistusmääräysmenettelyssä on yleensä ilmeisesti tarpeetonta (esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 15 §)

Rangaistusvaatimuksen antamiseen liittyvässä kuulustelussa epäillyllä on oikeus käyttää suomen tai ruotsin kieltä. Rangaistusvaatimus laaditaan asian käsittelykielellä (kielilain (423/2003) 10, 14 ja 19 § sekä ETL 4 luvun 12 §).

Saamen kielilaissa (1086/2003) tarkoitetulla alueella kuulusteltavalla on oikeus käyttää saamen kieltä. Rangaistusvaatimus on kuulusteltavan pyynnöstä annettava saamen kielellä (saamen kielilain 4 ja 13 §).

Esitutkintaviranomainen on tarvittaessa velvollinen huolehtimaan tulkkauksesta (ETL 4 luvun 12 §, kielilain 10 ja 18 §, saamen kielilain 4 ja 19 §. Rangaistusvaatimuslomakkeelle tulee merkitä, miten ja millä kielellä tiedoksianto on tehty.

II Esitutkinta

Ennen rangaistusvaatimuksen antamista toimitetaan esitutkintalain 3 luvun 14 §:ssä tarkoitettu suppea esitutkinta, jossa selvitetään ainoastaan ne seikat, jotka ovat välttämättömiä seuraamuksen määräämiseksi rangaistusmääräysmenettelyssä (RML 5 §).

Rangaistusvaatimuksen saanut voi vastustaa sitä ilmoittamalla vastustamisesta syyttäjän kansliaan (RML 8 §). Syyttäjä harkitsee mahdollisen lisäselvityksen tarpeen ja pyytää poliisia toimittamaan tarvittavan lisätutkinnan. Jos syyttäjä nostaa syytteen, asian tuomioistuinkäsittelyssä noudatetaan yleistä rikosasiain oikeudenkäyntijärjestystä.

III Rangaistusmääräyslomakkeet

Rangaistusmääräysmenettelyssä käytetään oikeusministeriön vahvistamia lomakkeita ja ohjeita ja noudatetaan niiden käyttöohjeita (RMA 1 § 2 mom. ja 10 §).

IV Rangaistusmääräysnimikkeistö ja lainkohtien merkitseminen

1. Nimikkeistö

Näihin ohjeisiin liittyvään nimikkeistöön on otettu yleisimmiksi katsotut rikkomukset. Nimikkeistö on numeroitu.

Alleviivausta ja ns. luetelmaviivoja on käytetty osoittamaan rikkomusten eri tekomuotoja.

Rikkomusten nimiä kuten "liikenneturvallisuuden vaarantaminen", "liikennerikkomus" tai "ajoneuvorikkomus" ei ole tarpeen kirjoittaa, koska ne käyvät ilmi liikennerikkomustapauksissa yleensä käytettävän rangaistusvaatimuslomakkeen muista merkinnöistä. Myös ajoneuvon laji ja rekisteritunnus ilmenevät muista merkinnöistä, poikkeuksena lomake 3, jossa tunnistetiedot tulee merkitä teon kuvauksen yhteyteen.
Lomakkeelle on nimikkeen lisäksi kirjattava riittävän yksityiskohtainen teonkuvaus. Teon tunnusmerkistön mukaiseen kuvaukseen tulee muutoinkin kiinnittää erityistä huomiota.

Kun rangaistusta vaaditaan nuorena henkilönä tehdystä rikoksesta, tämä on mainittava rikosnimikkeen osana (esimerkiksi: "Nuorena henkilönä kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta").

2. Lainkohdat

Tieliikennerikosten osalta on eräissä tapauksissa käytetty vaihtoehtoisina lainkohtina rikoslain 23 luvun 1 §:ää ja tieliikennelain 103 §:ää, koska teko saattaa olosuhteista riippuen olla joko liikenneturvallisuuden vaarantaminen tai liikennerikkomus.

Rikoslain 23:1 §:ää liikenneturvallisuuden vaarantamisesta tulee käyttää aina, kun teko ollut omiaan aiheuttamaan muuta kuin vähäistä vaaraa toisen turvallisuudelle. Säännöstä ei sovelleta, jos menettely on omiaan aiheuttamaan ainoastaan vähäisen vaaran tai ei vaaraa lainkaan. Tällöin teko tulee arvioitavaksi tieliikennelain 103 §:ssä mainittuna liikennerikkomuksena. Liikennerikkomukseksi on pääsääntöisesti katsottava teko, jossa päiväsakkojen lukumäärä on yksittäisestä teosta alle 12 ps. Samaa rajaa voidaan soveltaa myös ajoneuvolain (1090/2002) 96 §:n ajoneuvorikkomuksen osalta koskien esimerkiksi ajoneuvon liikenneturvallisuuteen vaikuttavia epäkuntoisuuksia.
Lainkohtina merkitään vain säännös, jonka sisältämää käskyä tai kieltoa on rikottu ja varsinainen rangaistuspykälä, esimerkiksi tieliikenneasetus 3 § ja rikoslain 23 luvun 1 §.
Jos kyseessä on ollut nuoren henkilön tekemä rikkomus (RL 6:8) taikka kahdesta tai useammasta rikoksesta on määrätty yhteinen sakkorangaistus (RL 7:3), tulee asianomaiset lainkohdat lisäksi merkitä rangaistusvaatimukseen samoin kuin sakon vähimmän kokonaisrahamäärän soveltaminen (RL 2 a luku 3 § 2 mom. ja asetus päiväsakon rahamäärästä (609/1999) 7 §).

V Päiväsakkojen lukumäärä

1. Yleistä

Sakko tuomitaan päiväsakkoina, joiden vähimmäismäärä on yksi ja enimmäismäärä 120 päiväsakkoa. Yhteinen sakkorangaistus saa olla enintään 240 päiväsakkoa.

Päiväsakkojen lukumäärän tulee olla oikeassa suhteessa tehtyyn rikkomukseen ja samanlaisesta rikkomuksesta tulee päiväsakkojen lukumäärän olla aina sama päiväsakon rahamäärästä riippumatta. Yhteinen sakkorangaistus tulee mitata siten, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa myös rikosten lukumäärään, vakavuuteen ja keskinäiseen yhteyteen.

2. Normaalipäiväsakko ja liukuma

Jäljempänä olevassa nimikkeistössä on kunkin nimikkeen kohdalle merkitty päiväsakkojen lukumäärä (Nps), jota rikkomuksesta olisi vaadittava silloin, kun kysymys on nimikkeen osoittamasta tyyppitapauksesta eli "tavallisesta" tapauksesta.

Kuhunkin normaalipäiväsakkoon liittyy liukuma eli asteikko, jonka puitteissa rikkomuksesta olisi vaadittava rangaistusta tyyppitapausta lievemmässä tai vakavammassa tapauksessa. Liukuma-asteikkoa voidaan käyttää, kun rikkomukseen liittyy sellaisia seikkoja, joiden perusteella rikkomusta kysymyksessä olevassa tapauksessa voidaan pitää tavallista lievempänä tai vakavampana. Varsinkin niissä tapauksissa, joissa vaaditaan normaalipäiväsakkoa ankarampaa rangaistusta, on vaatimukseen merkittävä lyhyesti ne seikat, joiden perusteella rikkomus on tavallista vakavampi (esimerkiksi jäinen keli, vilkas liikenne, vastaan tuleva auto joutui yhteenajoa välttääkseen väistämään tms.).

Ohjeet on laadittu sitä silmällä pitäen, että liukuma-asteikon alittavia tai ylittäviä päiväsakkojen lukumääriä tulisi käyttää vain aivan poikkeuksellisissa tapauksissa. Mikäli liukuma-asteikon ankarinta rangaistusta on sanotusta rikkomuksesta pidettävä riittämättömänä, esitutkinnan suorittajan on harkittava, onko asia syytä saattaa syyttäjän harkittavaksi.

Muista kuin nimikkeistöön sisältyvistä rikkomuksista rangaistusta vaadittaessa on pyrittävä käyttämään vastaavaa tasoa olevia päiväsakkojen lukumääriä.

3. Nuoret henkilöt

Kun määrätään sakkoja rikoksensa 15–17 -vuotiaana tehneelle**,** on täysi-ikäiselle määrättävistä päiväsakkojen lukumääristä vähennettävä vähintään neljännes (RL 6:8 **§**).

VI Päiväsakon rahamäärä

Päiväsakon rahamäärän määräämistä koskevat säännökset sisältyvät rikoslain 2 a luvun 2 §:ään (808/2007). Tarkemmat määräykset muun muassa keskimääräisen kuukausitulon laskemisesta, päiväsakon vähimmästä rahamäärästä ja sakotettavan elatusvelvollisuuden huomioon ottamisesta ovat asetuksessa päiväsakon rahamäärästä (609/1999).

1. Yleistä

Päiväsakon rahamäärä on vahvistettava niin, että se on kohtuullinen sakotettavan maksukykyyn nähden.

Kohtuullisena päiväsakon rahamääränä on lain mukaan pidettävä yhtä kuudeskymmenesosaa sakotettavan keskimääräisestä kuukausitulosta, josta on vähennetty asetuksella määriteltävät verot ja maksut sekä kiinteä peruskulutusvähennys. Sakotettavan elatusvelvollisuus voi alentaa ja hänen varallisuutensa korottaa päiväsakkoa (RL 2 a luku 2 §).

Sakko määrätään sakotettavan rangaistusvaatimuksen antamishetken mukaisten nettotulojen eli verojen maksun jälkeen käteen jäävän tulon perusteella.

Sakotettavalla on oikeus saada sakotustilanteessa tietoonsa sakon rahamäärän vahvistamisen perusteena olevat tiedot. Sakotettavalle tulee ilmoittaa sakon laskemisessa käytetyt tulot sekä päiväsakon rahamäärää alentavat seikat. Sakotettavalle on rangaistusvaatimusta annettaessa varattava tilaisuus oikaista virheellisinä pitämänsä tiedot tai arviot tuloistaan tai elatusvelvollisuudestaan.

1.1 Keskimääräisen nettokuukausitulon määräytyminen verotustietojen perusteella

Kuukausitulon laskemisen ensisijaisena perusteena ovat sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukaiset tulot (RL 2 a luku 2 § 3 mom.).

Verotuksesta ilmenevät tulot voivat olla sakkoa määrättäessä parikin vuotta vanhoja. Ne kuitenkin osoittavat suhteellisen luotettavasti sakotettavan pitemmän ajan keskimääräistä maksukykyä. Mikäli sakotettavan tulot ovat olennaisesti muuttuneet (+/- yli 20 - 25 %) viimeksi toimitetun verotuksen jälkeen, ne voidaan arvioida (ks. kohta 1.2). Tavallisella palkansaajalla ei yleensä ole tapahtunut tulotasossa näin olennaista muutosta. Arvioitaessa muutoksen suuruutta ja olennaisuutta perusteena on nettotuloissa tapahtunut muutos.

Syyttäjä antaa rangaistusmääräyksen esitutkinnan yhteydessä selvitettyjen tulotietojen perusteella. Syyttäjän tulee kuitenkin määrätä sakko rangaistusmääräyksen antamishetken tietojen mukaan, jos on ilmennyt, että sakotettavan maksukyky on vaatimuksen antamishetkellä saatuihin tietoihin verrattuna olennaisesti muuttunut (RL 2 luku 2 § 4 mom.). Mahdollinen uusi verotus otetaan kuitenkin huomioon vain, jos se osoittaa edellä kuvattua sakotettavan maksukyvyssä tapahtunutta olennaista muutosta aikaisempaan nähden.

Sakotettavan keskimääräinen kuukausitulo lasketaan puhtaasta ansio- ja pääomatulosta. Keskimääräiseen kuukausituloon luetaan lisäksi tuloverolain (1535/1992) 33 a – 33 c §:n nojalla verovapaa osinkotulo ja 33 d §:ssä tarkoitettu muu verovapaa tulo. Tulosta vähennettäviä veroja ja maksuja ovat:

1) valtion tulovero ansio- ja pääomatulosta;
2) kunnallisvero;
3) kirkollisvero;
4) vakuutetun sairausvakuutusmaksu;
5) työntekijän työeläkevakuutusmaksu;
6) palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu;
7) jäännösveron korot;
8) veronkorotus; ja
9) ennakon viivekorko.

Tulotiedot saadaan teknisen käyttöyhteyden avulla verohallinnolta. Järjestelmään on sisällytetty laskentaohjelma joka antaa suoraan päiväsakon rahamäärän ja sakon kokonaisrahamäärän. Sakon vähin kokonaisrahamäärä tulee kuitenkin erikseen huomioida. Edellä mainitut verot ja maksut sekä 255 euron peruskulutusvähennys on huomioitu laskentaohjelmassa.

1.2 Maksukyvyn muu arviointi

Arviointimenettely voi tulla kyseeseen mm. tilanteissa, joissa sakotettavan tulot ovat olennaisesti kasvaneet tai alentuneet, sakotettavalla on ollut poikkeuksellisia tuloja tai menoja, sakotettavan verotustiedot ovat ilmeisen virh**e**elliset, hänen kotipaikkansa ei ole Suomessa taikka hänellä muuten ei ole Suomessa tuloja. Pieniä tulotason muutoksia ei oteta huomioon, vaan sakotettavan vuositulojen on täytynyt olennaisesti muuttua viimeksi toimitetun verotuksen jälkeen.

Vuositulojen lasku voi johtua esimerkiksi pitkäaikaisesta työttömyydestä, ammatin vaihdoksesta, sairaudesta, eläkkeelle siirtymisestä tai yritystoiminnan lakkaamisesta tai supistumisesta. Lyhytaikainen työttömyys tai sairaus ei yleensä ole sellainen olennainen muutos, jonka johdosta olisi syytä poiketa verotustiedoista. Toisaalta taas pitkään työttömänä ollut tai opiskellut on voinut siirtyä pysyvästi työelämään. Palkkatason on tullut kuitenkin merkittävästi nousta ja työsuhteen jatkua niin pitkään, että sakotetun tulotaso on oleellisesti muuttunut. Lyhytaikaiset työsuhteet eivät yleensä vaikuta sakotettavan tulotasoon niin olennaisesti, että hänen vuositulojaan olisi syytä vahvistaa verotustiedoista poikkeavasti.

Omaisuuden luovuttamisesta saatu voitto tai myyntitappio voi myös olennaisesti muuttaa sakotettavan verotuksessa ilmeneviä pääomatuloja muiden vuosien tuloihin nähden. Nämä tulee ottaa huomioon käyttämällä arviointimenettelyä.

Arviointia joudutaan käyttämään myös tapauksissa, joissa sakotettavalla on vain vähän tai hänellä ei ole lainkaan veronalaisia tuloja Suomessa (ulkomaalaiset tai ulkomailla asuvat henkilöt).

Sakotettavan vuosituloista saadut verotustiedot voivat myös olla ilmeisen virheelliset. Verotiedot ovat virheelliset, jos sakotettu on esimerkiksi syyllistynyt veropetokseen. Sakon rahamäärää ei tällöin tule vahvistaa sellaisten verotustietojen nojalla, joihin rikoksella on ollut vaikutusta, vaan sakotettavan tulot ja varallisuus tulee arvioida muun selvityksen perusteella.

2. Keskimääräinen kuukausitulo

Kuukausitulon määrittelyllä on erityistä merkitystä tilanteissa, joissa tulot joudutaan arvioimaan.

Tuloina otetaan huomioon kaikki veronalaiset ansio- ja pääomatulot. Myös veronalaiset tulonsiirrot kuten työttömyysturvaetuudet, eläkkeet ja opintotuki, otetaan siten sakkoa määrättäessä tulona huomioon.

Veronalaisten ansiotulojen lisäksi tulona otetaan huomioon veronalaiset pääomatulot. Pääomatuloa ovat muun muassa vuokra-, korko ja osinkotulot.

Lisäksi huomioon otetaan tuloverolain 33 a - 33 c §:n nojalla verovapaa osinkotulo ja tulovarolain 33 d §:ssä tarkoitettu muu verovapaa tulo. Viimeksi mainitussa pykälässä säädetään eräiden osinkotuloihin rinnastettavien tulojen kuten osuuspääoman koron ja peitellyn osingonjaon veronalaisuudesta. Muuten verovapaita tuloja ei oteta huomioon. Myöskään verovapaat sosiaalietuudet kuten asumistuki, toimeentulotuki, rintamalisä tai hautausavustus eivät siten vaikuta sakon määrään.

Elinkeinon ja maatalouden harjoittajien jaettava yritystulo katsotaan osaksi pääomatuloksi ja osaksi ansiotuloksi (tuloverolain 30 §). Molemmat tulot otetaan sakotuksen perusteeksi.

Maatalouden ohella harjoitetusta maaainesten myynnistä sekä porotaloudesta saatua tuloa verotetaan tuloverolain nojalla pääomatulona. Metsätulo voi olla verovelvollisen aikanaan tekemän valinnan mukaan joko ansio- tai pääomatuloa. Kaikki nämä tulot otetaan sakotuksessa huomioon.

Omaisuuden luovuttamisesta saatu voitto voi myyntivuonna poikkeuksellisesti korottaa sakotettavan verotuksessa ilmeneviä pääomatuloja muiden vuosien tuloihin nähden. Tällöin on pyrittävä arvioimaan todellisia keskimääräisiä vuosiansioita.

Vähennyksenä ansio- ja pääomatulosta hyväksytään tulon hankkimisesta aiheutuneet menot (niin sanotut luonnolliset vähennykset). Palkansaajalla tällaisia menoja ovat lähinnä työmatkakustannukset ja työvälineet. Näillä on merkitystä vain, jos ne ovat poikkeuksellisen suuret.

Muita vähennyksiä, joita sakotettava mahdollisesti olisi oikeutettu verotuksessaan tekemään, ei hyväksytä.

Maksukykyä arvioitaessa joudutaan arvioimaan myös sakotettavan maksamien verojen ja maksujen määrä, koska niiden tarkkaa määrää ei saada verottajalta. Ansiotulojen veron määrää arvioitaessa apuna voidaan käyttää ennakonpidätystaulukkoja (taulukot 2 ja 3). Pääomatulojen vero on kiinteä.

Laissa tarkoitettuna muuna selvityksenä, jonka nojalla sakotettavan maksukykyävoidaan arvioida, tulee kyseeseen esimerkiksi:

- sakotettavan uskottava oma ilmoitus
- sakotettavan esittämät palkkakuitit ja tiliotteet
- sakotettavan työnantajan antamat palkkatodistukset
- viranomaisilta (mm. työvoima- tai sosiaaliviranomaiset) saadut selvitykset
- mahdolliset muut asiakirjat.

Muun selvityksen puuttuessa maksukykyä voidaan arvioida muiden samalla alalla tai samassa ammattiryhmässä työskentelevien tulotason perusteella. Eri ammatissa toimivien keskimääräisistä tuloista on saatavissa virallisia tilastotietoja.

Sakotettavan maksukyvyn selvittämiseen on kiinnitettävä riittävää huomiota. Tuloihin liittyviä asiakirjoja ei yleensä ole saatavilla rangaistusvaatimusta laadittaessa etenkään rikkomusten tapahtumapaikalla. Jos joudutaan käyttämään arviointimenettelyä, päiväsakon rahamäärä voidaan yleensä vahvistaa suhteellisen summaarisen, tekopaikalla käytettävissä olevan selvityksen perusteella. Rangaistusvaatimuksen antamista voidaan kuitenkin poikkeuksellisesti lykätä tilanteissa, joissa lisäselvitys on ilmeisen tarpeellista ja se käy hankaluudetta päinsä.

Sakotettavan itse antamia tietoja voidaan täsmentää esittämällä tarvittaessa lisäkysymyksiä. Sakotettavan antamien tulotietojen luotettavuuden selvittämiseksi sakotettavalta on tarpeen tiedustella paitsi ammattia, myös työtehtäviä ja työpaikkaa. Kuukausipalkkaisen sakotettavan tulot ovat yleensä helposti selvitettävissä. Varsinaisen palkan lisäksi on tiedusteltava mahdollisten sivutulojen määrä. Tuntipalkkalainen ilmoittaa käytännössä usein vain ohjetuntipalkkansa suuruuden. Tähän ei ole tyydyttävä, vaan on lisäksi selvitettävä sakotettavan todellisen palkan suuruus viimeiseltä palkanmaksukaudelta. Yrittäjän maksukykyä on pyrittävä selvittämään esimerkiksi tiedustelemalla tarkemmin hänen liikkeensä laatua, työntekijöitten lukumäärää jne., tai maatalousyrittäjältä hänen tilansa suuruutta ja tuotannon tarkempaa laajuutta.

Jos epäilty kiistää rangaistusvaatimuksen antavan virkamiehen arvion maksukyvystään, tästä on tehtävä merkintä rangaistusvaatimukseen.

Rangaistusvaatimukseen tai siihen liitettävään asiakirjaan on tällöin merkittävä epäillyn oma arvio tuloistaan, ja elatusvelvollisuudestaan (rangaistusmääräysmenettelystä annetun asetuksen 4 § 2 mom.).

Jos rangaistusvaatimuksen saanut ei hyväksy rangaistusvaatimuksen antajan arviota maksukyvystään, hänellä on mahdollisuus vastustaa rangaistusvaatimusta. Jos hän vastustaa rangaistusvaatimusta vain päiväsakon rahamäärän osalta, ja toimittaa vastustamiseen varatussa määräajassa lisäselvitystä tuloistaan syyttäjälle, syyttäjä voi antaa rangaistusmääräyksen sakotetun vaatimalla tavalla viemättä asiaa tuomioistuimeen (RML 11 § 3 mom.). Sakotettavaa, joka on sakotustilanteessa tyytymätön maksukykynsä arviointiin, on aiheellista muistuttaa tästä mahdollisuudesta.

3. Päiväsakon rahamäärän laskeminen

Päiväsakon rahamäärä joudutaan laskemaan mm. tilanteissa, joissa tekninen käyttöyhteys ei ole käytettävissä.

Sakotettavan nettotulot saadaan vähentämällä hänen veronalaisista tuloistaan verojen ja maksujen arvioitu osuus oheisten ennakonpidätystaulukoiden mukaan
(taulukot 2 ja 3).

Sakotettavan nettovuositulo jaetaan kahdellatoista, jolloin saadaan keskimääräinen kuukausitulo. Nettokuukausitulosta tehdään peruskulutusvähennys 255 € (APR 2 §).

Näihin ohjeisiin liittyvät taulukot 1-3, joita voidaan käyttää apuna päiväsakon rahamäärää määrättäessä. Taulukosta 1 ilmenee sakotettavan nettokuukausitulo ja sitä vastaava päiväsakon rahamäärä (peruspäiväsakko) täysin euroin 6 eurosta 121 euroon. Taulukon nettotulosarakkeen euromäärässä on valmiiksi huomioitu peruskulutusvähennys.

Jos sakotettavan nettokuukausitulo sijoittuu taulukon kahden peräkkäisen kuukausitulon väliin, sakon määräämisen perusteena on käytettävä lähinnä alinta kuukausituloa. Esimerkiksi, jos sakotettavan nettokuukausitulo on 1 000 euroa, päiväsakon rahamäärä on 12 euroa. Jos sakotettavan nettokuukausitulo on yli 7515 euroa, saadaan päiväsakon rahamäärä vähentämällä kuukausitulosta 255 euroa ja jakamalla näin saatu kuukausitulo 60:llä. Esimerkiksi, jos nettokuukausitulo on 10 000 euroa, päiväsakon rahamäärä on

$$10\,000\ € - \frac{255\ €}{60} = 162\ €.$$

Sakotettavan säännöllinen keskimääräinen kokonaistuntipalkka on kerrottava luvulla 140 - 160 (säännöllisestä työajasta riippuen), viikkopalkka 4:llä ja kahden viikon palkka 2:lla, jotta saadaan määritetyksi taulukoiden käyttämisen edellytyksenä oleva kuukausitulo.

4. Päiväsakon rahamäärää alentavat seikat

Päiväsakon rahamäärää alentavana seikkana on otettava huomioon sakotettavan elatusvelvollisuus. Se otetaan huomioon euromääräisenä vähennyksenä.

Sakotettavan elatuksen varassa olevasta puolisosta ja alaikäisestä lapsesta tai sakotettavan puolison alaikäisestä lapsesta vähennetään päiväsakon rahamäärästä (peruspäiväsakosta) jokaisen sakotettavan elatuksen varassa olevan osalta 3 euroa. Sakotettavan elatuksen varassa ovat henkilöt, joihin nähden sakotettavalla on lailla tai erillisellä päätöksellä vahvistettu elatusvelvollisuus tai jotka asuvat sakotettavan kanssa yhteisessä taloudessa. Ottolapsi rinnastetaan omaan lapseen. Vähennys tehdään myös kasvattilapsesta ja avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta.

Aviopulisoon rinnastetaan henkilö, joka elää sakotettavan kanssa avioliitonomaisissa olosuhteissa yhteisessä taloudessa avioliittoa solmimatta (avopuoliso). Myös avopuolison alaikäisestä lapsesta tehdään vähennys, jos lapsi on sakotettavan elatuksen varassa.

Sakotettavan puolison katsotaan olevan sakotettavan elatuksen varassa, jos hänellä ei ole lainkaan tuloja tai ne ovat huomattavan alhaiset (esim. peruspäiväraha).

Aviopuolisoiden sekä avopuolisoiden yhteisten lapsien määrä sekä muu virallisesti vahvistettu elatusvelvollisuus saadaan verotustiedoista. Verotustiedoista ei ole kuitenkaan mahdollista saada täysin kattavasti elatusvelvollisuutta koskevia tietoja. Sakotettavalta tuleekin aina tarkistaa nämä tiedot. Elatusvelvollisuusvähennys joudutaan siten tekemään osittain sakotettavan oman ilmoituksen perusteella. Tarvittaessa sakotettavan ilmoitus esimerkiksi elatuksensa varassa olevan avopuolison sekä puolison lapsien asumisesta sakotettavan kanssa yhteisessä taloudessa voitaisiin tarkistaa esimerkiksi osoiterekisteristä.

Päiväsakon rahamäärä saadaan taulukosta 1 elatuksen varassa olevien lukumäärää osoittavan sarakkeen kohdalta.

Vähennystä ei tehdä 18 vuotta täyttäneistä lapsista. Jos täysi-ikäinen lapsi on esimerkiksi pysyvän sairauden vuoksi sakotettavan huollettavana, voidaan tämä ottaa huomioon sakotettavan maksukykyä koskevan arvioinnin kautta (ks. kohta 1.2), ellei tätä seikkaa ole jo verotuksessa otettu huomioon. Huomattava on, että APR 3 §:ssä tarkoitetulla elatuksen varassa olevalla henkilöllä ei siten tarkoiteta sakotettavan taloudessa asuvaa 18 vuotta täyttänyttä lasta, esimerkiksi opiskelijaa.

Myös sakotettavan maksukykyä alentavat muut seikat kuten työttömyys tai sairaus, otetaan huomioon tulojen arvioinnin kautta (ks. kohta 1.2), joten päiväsakon rahamäärästä ei tehdä näistä syistä enää erikseen vähennystä. Työttömyys- ja sairausajalta maksettava korvaus on veronalaista tuloa.

5. Päiväsakon vähin rahamäärä

Päiväsakon vähin rahamäärä on 6 euroa (APR 5 §). Tätä alhaisemmaksi ei rahamäärää saa vahvistaa, vaikka se tulojen mukaan laskettuna jäisi pienemmäksi.

Huomattava on, että päiväsakon alinta rahamäärää koskeva säännös ei edellytä, että peruspäiväsakko olisi määrättävä vähintään 6 euroksi, vaan että päiväsakon lopullisen rahamäärän (peruspäiväsakko + korotukset - vähennykset) tulee aina olla vähintään 6 euroa. Näin tulojen perusteella laskettu yhden päiväsakon rahamäärä nostetaan korotusten ja vähennysten huomioinnin jälkeen 6 euroon, mikäli se muutoin jäisi sitä pienemmäksi.

VII Sakon vähin kokonaisrahamäärä ylinopeusrikkomuksissa

Sakon kokonaisrahamäärä on päiväsakkojen lukumäärä kerrottuna päiväsakon rahamäärällä.

Tietyistä rikoksista määrättävän sakon kokonaisrahamäärä tulee korottaa samanlaatuisesta rikoksesta määrättävän suurimman rikesakon suuruiseksi (RL 2 a luku 3 §).

Edellä mainittua niin sanottua korotussäännöstä sovelletaan asetuksen mukaan vain ylinopeusrikkomuksissa. Suurimman sallitun nopeuden ylityksestä tuomittavan sakon vähin kokonaisrahamäärä on mopoilijalle 50 euroa ja muulle moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajalle 115 euroa sekä vesikulkuneuvon kuljettajalle 60 euroa (asetus päiväsakon rahamäärästä 7 §).

Säännös koskee muita tieliikenteen ajonopeusrikkomuksia paitsi tieliikennelain 23 ja 33 §:issä säädettyjä turvallisen tilannenopeuden käyttämättä jättämistä ja pihakadun nopeusrajoituksen noudattamatta jättämistä, joista ei voida määrätä rikesakkoa.

Käytännössä säännös tarkoittaa, että sekä päiväsakkojen lukumäärä että niiden rahamäärä määrätään aluksi normaalisti V-VI kohdissa kerrotulla tavalla. Kertolaskun tuloksena saatava sakon kokonaisrahamäärä kuitenkin korotetaan asetuksella säädettyyn vähimmäismäärään, jos sakon kokonaisrahamäärä muutoin jäisi pienemmäksi kuin säädetty vähimmäismäärä (50**,** 60 tai 115 euroa). Rangaistusvaatimusilmoitukseen merkitään päiväsakkojen lukumäärä, niiden rahamäärä sekä sakon

kokonaisrahamäärä**,** rikoslain 2 a luvun 3 §:n (RL 2a:3) mukainen korotus sekä sakon vähin kokonaisrahamäärä.

Huolimatta siitä, että rangaistusta ylinopeusrikkomuksesta määrättäessä on sovellettu rikoslain 6 luvun 8 §:ää tai 7 luvun 3 §:ää ja päiväsakkojen ja niiden rahamäärän perusteella laskettu sakkorangaistus jää alle sakon vähimmäismäärän, rangaistus on korotettava vähimmäismäärään eli 50**,** 60 tai 115 euroon. Näin ollen nuorellekaan henkilölle ei voida ylinopeusrikkomuksesta tuomita mainittujen määrien alle olevaa sakkoa. Toisaalta, jos kysymyksessä on yhteisen sakkorangaistuksen määrääminen useista rikoksista, joista jokin on ylinopeusrikkomus ja josta koko rikkomussarjasta päiväsakkojen ja niiden rahamäärän perusteella laskettuna seuraisi alle 50, 60 tai 115 euron sakko, sakko korotetaan jo ylinopeuden vuoksi vähimmäisrahamäärään.

VIII Yhteinen sakkorangaistus rangaistusmääräysmenettelyssä

1. Yleistä

Rikoslain 7 luvun mukaisesti kahdesta tai useammasta samalla kertaa tuomittavasta rikoksesta määrätään vain yksi yhteinen rangaistus riippumatta siitä onko rikokset tehty yhdellä vai useammalla teolla ja riippumatta siitä, minkälaisen kokonaisuuden rikokset muodostavat. Rikostapauksen arviointi useammaksi kuin yhdeksi ainoaksi rikokseksi merkitsee aina rangaistusasteikon ankaroitumista. Tämän vuoksi epäselvät rajaukset yhden ja useamman rikoksen välillä tulisi arvioida vain yhdeksi rikokseksi.

Yhteinen sakkorangaistus on määrättävä vain samalla kertaa tuomittaviksi tulevista rikoksista. Rangaistus voidaan katsoa tuomituksi useammasta rikoksesta samalla kertaa, kun niistä tuomitaan rangaistus samalla päätöksellä.

Yhteisen sakkorangaistuksen mittaamisessa noudatetaan soveltuvin osin rikoslain 6 luvun säännöksiä. Lähtökohdaksi on otettava siitä rikoksesta tuomittava rangaistus, josta harkinnan mukaan olisi tuleva ankarin rangaistus, sekä mitattava rikoksista yhteinen rangaistus siten, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa myös rikosten lukumäärään, vakavuuteen ja keskinäiseen yhteyteen (RL 7:5).

Kun yhteinen sakkorangaistus määrätään rangaistusmääräysmenettelyssä, on eri rikkomukset numeroitava rangaistusvaatimukseen.

2. Samalla teolla tehdyt rikokset

Jos sama teko käsittää useita rikoksia, määrätään niistä yhteinen sakkorangaistus (RL 7:3).

Jos esimerkiksi ajo-oikeutta vailla oleva henkilö kuljettaa epäkuntoista ajoneuvoa ja tuolloin ylittää nopeusrajoituksen 50 km/h ajamalla 71 km/h, rangaistuksen pohjaksi otetaan nimikkeistön ankarin, tässä tapauksessa kulkuneuvon kuljettamista oikeudetta koskeva päiväsakkoluku, 20 PS, jota korotetaan muiden rikkomusten lukumäärä, vakavuusaste ja keskinäinen yhteys huomioon ottaen.

Edellä mainitun esimerkin yksilöinti voisi olla seuraavanlainen:

1.1 Kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta
- (tarkempi teon kuvaus)
1.2 Nopeusrajoitus -liikennemerkin noudattamatta jättäminen
- (tarkempi teon kuvaus)
1.3 Kunnoltaan määräysten vastaisen ajoneuvon kuljettaminen
- (tarkempi teon kuvaus)
Yhteinen sakkorangaistus voisi olla esimerkiksi 22 - 28 ps.

Rikkomukset on tehty samalla teolla vain silloin, kun voidaan pitää riidattomana, että kyseessä on luonnollisen katsantokannan mukaan yksi teko. Jos esimerkiksi ajoneuvon kuljettaja ylittää suurimman sallitun ajonopeuden autolla ja poliisin vaatiessa ajokorttia nähtäväksi kieltäytyy sitä esittämästä, ei rikkomuksia ole tehty samalla teolla. Niistä määrätään kuitenkin yhteinen sakkorangaistus, jossa rangaistusasteikko on 1-240 päiväsakkoa.

Mikäli samalla teolla tehtyihin rikoksiin sisältyy jokin sellainen rikos, jota ei voida käsitellä rangaistusvaatimuksin, esimerkiksi rattijuopumus, ei asiaa miltään osin tule käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä.

3. Peräkkäin tehdyt rikokset

Rangaistusmääräysmenettelyssä usean rikoksen käsittävästä peräkkäisten rikosten sarjasta yhteinen sakkorangaistus määrätään samoja periaatteita noudattaen kuin samalla teolla tehdyistä rikoksista. Nimikkeistön osoittamaa ankarinta päiväsakkomäärää korotetaan kohtuullisella määrällä sen mukaan, millaisesta eri tekojen kokonaisuudesta on kyse.

Rangaistusvaatimusilmoitus voidaan laatia siinä poliisipiirissä, missä peräkkäisten rikosten viimeinen todettu rikos on tapahtunut (yleensä "kiinniottopaikka"). Erityisestä syystä se voidaan laatia myös muussa tapahtumapaikan poliisipiirissä.

Peräkkäisten rikosten kokonaisuus liikenteessä voi olla esimerkiksi seuraavanlainen: Poliisipiirin A alueella ajoneuvon kuljettaja ajaa huomattavalla ylinopeudella. Poliisipiirin B alueella kuljettaja syyllistyy

virheelliseen ohitukseen. Poliisipiirissä C ajoneuvo suistuu väärän tilannenopeuden johdosta ojaan. Kyseessä on kolme liikenneturvallisuuden vaarantamisen tunnusmerkistön täyttävää rikkomusta, joista määrätään yhteinen sakkorangaistus. Asia käsitellään samalla rangaistusvaatimusilmoituksella poliisipiirissä C yksilöimällä rikkomukset ja mainitsemalla tapahtumapaikat.

Jos edellä mainitussa tapauksessa ajoneuvon kuljettajalla ei ole ollut ajo-oikeutta ja ajoneuvo on lisäksi ollut epäkuntoinen, teot numeroidaan (1-5) ja niistä määrätään yhteinen sakkorangaistus. Yksilöinti voisi olla seuraavanlainen:

1. Kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta
(RL 23:10)
2. Kunnoltaan määräysten vastaisen ajoneuvon kuljettaminen
(ajoneuvolaki 96 § 1 mom. 1 k**,** ajoneuvolaki 4 **§**)
3. Nopeusrajoitus -liikennemerkin noudattamatta jättäminen
(RL 23 luku 1 §**,** tieliikenneasetus 3 § 2 mom.)
4. Ohittaminen vastaan tulevan liikenteen puolta käyttäen risteyksessä
(RL 23 luku 1 §**,** tieliikennelaki 18 § 1 mom. 6 kohta)
5. Turvallisen tilannenopeuden käyttämättä jättäminen
(RL 23 luku 1 §**,** tieliikennelaki 23 § 1 mom.)

Usean rikoksen tapauksessa tulee rangaistussäännöstä koskeva lainkohta merkitä rikkomuksen yhteyteen eri tekojen erottamiseksi toisistaan (esimerkiksi useita tekoja, joista osa on liikennerikkomuksia ja osa liikenneturvallisuuden vaarantamisiksi katsottavia).

Yllä mainitussa tapauksessa, mikäli ankarin rangaistus olisi yksittäisestä teosta esimerkiksi 20 ps, voisi yhteinen sakkorangaistus rikoslain 7 luvun 5 §:n mukaisesti mitattuna olla esimerkiksi 25 - 40 ps.

Mikäli yhteinen sakkorangaistus määrätään erilaisista sekä rikkomuskokonaisuuksia että yksittäisiä rikoksia käsittävistä teoista, tulee samalla teolla tehdyt rikkomukset numeroinnilla erottaa eri teoilla tehdyistä rikoksista. Jos esimerkiksi samalla teolla tehdyistä kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta ja liikennemerkkirikkomuksesta (tehty 4.10.2003), järjestysrikkomuksesta (tehty 6.10.2003) ja näpistyksestä (tehty 1.11.2003) määrätään yhteinen sakkorangaistus, tulisi kirjoitustavan olla seuraavanlainen:

1.1 Kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta
1.2 Kielletty ajosuunta -liikennemerkin noudattamatta jättäminen
2. Järjestysrikkomus
3. Näpistys

Vaikka kaikki teot ovat eri rikoksia, esitetään samalla teolla tehdyt rikosnimikkeet yhtenä ryhmänä, koska rikoslain 7 luvun 5 §:n mukaan rangaistuksen mittaamisessa on otettava huomioon rikosten keskinäinen yhteys.

IX Toistuvien rikkomusten käsitteleminen

Rangaistusmääräysmenettelyssä annettuja sakkoja ei voida muuntaa vankeudeksi, mutta tuomioistuinkäsittelyssä annetut voidaan. Toistuvasti sakkorikoksiin syyllistyvät varattomat henkilöt voivat siten käytännössä jäädä ilman rangaistusta, mikäli heidän rikkomuksensa käsitellään aina rangaistusmääräysmenettelyssä.

Tästä syystä asiaa ei tule käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä tilanteissa, joissa toistuva syyllistyminen rikkomuksiin osoittaa tekijässä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä. Näissä tilanteissa asiassa tulee lähtökohtaisesti kirjata rikosilmoitus ja asia tulee toimittaa syyttäjälle syyteharkintaa varten.

Ylärajana rangaistusmääräysmenettelyn käyttämiselle voidaan lähtökohtaisesti pitää kuutta rikkomusta yhden vuoden aikana. Jos henkilö on tekoa edeltäneen vuoden aikana syyllistynyt vähintään kuusi kertaa sakkorangaistukseen johtaneeseen tekoon ja teot osoittavat kokonaisuutena arvioiden piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä, asiaa ei tule käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä, vaan asia tulee saattaa syyteharkintaan. Asia voidaan tällöin esitutkintalain 2 luvun 14 §:n edellytysten täyttyessä käsitellä suppeassa esitutkinnassa.

Tapauskohtaisen harkinnan perusteella voidaan myös vähäisemmän aikaisempien rikkomusten määrän katsoa osoittavan tekijässä sellaista piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä, että asiaa ei tule käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä. Laki ei missään tilanteessa velvoita rangaistusmääräysmenettelyn käyttämiseen, vaan asia voidaan aina harkinnan perusteella käsitellä normaalissa rikosasioiden käsittelyjärjestyksessä.

X Menettämisvaatimus ja pakkokeinot

1. Menettämisvaatimus

Lomakkeen kohtaan "Menettämisvaatimus" kenttään "Omaisuus, arvo" merkitään takavarikoitu, menetettäväksi vaadittava omaisuus. Hävitettyä omaisuutta ei merkitä tähän kenttään. Jos takavarikoitu omaisuus on rahaa, merkitään menettämisvaatimus kohtaan "Rahamäärä". Menettämisvaatimus on tehtävä aina myös silloin, kun rikos on tuottanut taloudellista hyötyä. Hyötyä koskeva menettämisvaatimus merkitään "Rahamäärä" kenttään.

Omaisuuden arvo merkitään osoittamaan, ettei menettämisvaatimus ylitä 1.000 euroa ja että asia siten voidaan käsitellä rangaistusmääräysmenettelyssä. Jos ei ole varmaa, että menetettäväksi vaaditun omaisuuden arvo ei ylitä 1.000 euroa, asia ei sovellu rangaistusmääräysmenettelyssä käsiteltäväksi.

2. Rahamäärä

Kenttään "Rahamäärä" kirjoitetaan menetettäväksi vaadittava rahamäärä tai rikoksen tuottama taloudellinen hyöty. Omaisuuden arvo merkitään tähän kenttään vain silloin, kun omaisuuden asemesta vaaditaan menetettäväksi sen arvoa esimerkiksi sen vuoksi, että rikoksesta epäilty on hukannut kyseisen omaisuuden.

Rikoksen tuottamasta taloudellisesta hyödystä "Rahamäärä" kenttään merkitään hyödyn arvo ja konfiskaation syy mainitaan "Rikkomus, tekotapa" kentässä. Siltä osin kuin omaisuus saadaan (myyntikunnottomanakin) takaisin, taloudellista hyötyä ei ole syntynyt.

3. Takavarikko ja etsintä

Rangaistusvaatimusasiaan liittyvästä pakkokeinosta on laadittava pakkokeinoasiakirjat samalla tavalla kuin muussakin rikostutkinnassa. Pakkokeinot kirjataan Poliisiasiain tietojärjestelmään (PATJA). Tyypillisiä pakkokeinoasiakirjoja ovat takavarikkoon, paikanetsintään, kotietsintään ja henkilöntarkastukseen liittyvät asiakirjat. Esimerkiksi poliisin haltuun jäävästä takavarikoidusta omaisuudesta on aina täytettävä takavarikkopöytäkirja.

Jos on todennäköisiä syitä epäillä, että joku on syyllistynyt rikoslain 50 a luvun 3 §:ssä tarkoitettuun lievään alkoholirikokseen, voidaan hänen käyttämässään kulkuneuvossa toimittaa pakkokeinolain 8 luvussa tarkoitettu yleinen kotietsintä tai paikanetsintä sen tutkimiseksi, onko kulkuneuvossa laitonta alkoholijuomaa tai väkiviinaa (AlkoholiL 60 b 2 mom.). Etsinnästä kirjataan tilanteesta riippuen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös ja aina pakkokeinopöytäkirja.

Erillistä pakkokeinopöytäkirjaa ei kuitenkaan tarvitse laatia kohdassa 4 tarkoitetuissa hävittämistapauksissa eikä alle 18-vuotiaan tavaroihin ja vaatteisiin kohdistuneesta tarkastuksesta (AlkoholiL 60 b[1)]. Näissä tapauksissa voidaan merkinnät tehdä rangaistusvaatimusilmoituksen (tai rikesakkomääräyksen) lisätiedot-kenttään tai muuhun asiakirjaan, jos rangaistusvaatimusta (rikesakkoa) ei anneta.

4. Hävitettävä omaisuus

Viranomaisilla on oikeus eräissä tapauksissa jo ennen asian lopullista ratkaisua hävittää rikoksesta epäillyltä pois otettua omaisuutta, jos on todennäköistä, että omaisuus tultaisiin tuomitsemaan valtiolle menetetyksi. Hävitetty omaisuus ja hävittämiseen oikeuttava erityissäännös (esim. Järjestyslaki 21 §, Alkoholilaki 60 § tai 60a §) merkitään kenttään "Hävitetty omaisuus, lainkohdat".

Jos omaisuus hävitetään heti erityissäännöksen perusteella, selostetaan omaisuus yksilöidysti rangaistusvaatimuslomakkeella. Kenttään merkitään tarkat tiedot hävittämisajankohdasta, paikasta ja hävittämistavasta. Lisäksi merkitään hävittämismääräyksen antaja, omaisuuden hävittänyt henkilö ja läsnä olleet todistajat. Samat tiedot kirjataan Patjalle rv-lomakkeen kenttään ”lisätietoja”. Erillistä takavarikko- tai hävittämispöytäkirjaa ei tarvita. Poikkeuksena on huumausaineen käyttörikos, josta täytetään takavarikkopöytäkirja.

Edellä mainittujen ensisijaisesti sovellettavien erityislakien lisäksi pakkokeinolain 7 luvun 24 § sisältää pidättämiseen oikeutetun

virkamiehen päätöksellä mahdollisuuden takavarikoinnin sijaan hävittää vähäarvoinen esine tai esine, jonka hallussapito on rangaistavaa, jos se ilmeisesti tuomittaisiin valtiolle menetetyksi eukä sitä tarvita oikeudenkäynnissä todisteena. Tällöin hävittämisestä on laadittava pöytäkirja tai tehtävä merkintä muuhun asiakirjaan.

XI Rangaistusvaatimuksen tiedoksianto

1. Yleistä

Rikoksesta epäillyn on saatava kaikki vaatimukset tietoonsa, jotta hän voisi lausua käsityksensä niistä. Jos hänelle rangaistusvaatimuksen tiedoksiannon jälkeen halutaan esittää uusia vaatimuksia, on hänelle annettava tiedoksi uusi rangaistusvaatimus ja samalla peruutettava aikaisempi rangaistusvaatimus. Peruuttaminen kuuluu syyttäjän tehtäviin.

Jos rangaistusvaatimuksen antaja ja tiedoksi antaja ovat eri henkilöt, molemmat allekirjoittavat lomakkeen.

Rangaistusvaatimus toimitetaan syyttäjälle sellaisena kuin se on annettu tiedoksi. Jos jokin virhe tai puute tulee ilmi tiedoksiannon jälkeen, selostus siitä liitetään syyttäjälle toimitettavaan rangaistusvaatimukseen. Syyttäjä huolehtii sekä näiden että omassa tarkastuksessaan havaitsemiensa virheiden ja puutteiden korjaamisesta.

2. Tiedoksiantomerkinnät

Rangaistusvaatimuksen tiedoksi antaja kirjoittaa päiväyksen (tiedoksiantopaikka ja -aika), allekirjoituksen ja virka-asemansa niille varattuihin kohtiin. Nimikirjoitus on selvennettävä, jollei allekirjoituksesta ole täysin selvästi luettavissa tiedoksi antajan nimi.

3. Vastustaminen ja vastustamisosoitus

Jos epäilty kiistää teon, päiväsakkojen lukumäärän tai virkamiehen arvion maksukyvystään, on rangaistusvaatimukseen tai siihen liitettävään erilliseen asiakirjaan merkittävä kiistämisen peruste. Rangaistusvaatimukseen tai siihen liitettävään asiakirjaan on myös merkittävä epäillyn oma arvio tuloistaan ja elatusvelvollisuudestaan (RMA 4 §).

Rangaistusvaatimusilmoituksen laatijan on merkittävä lomakkeelle selvästi se virallinen syyttäjä, jolle vastustamisilmoitus on tehtävä. Vastustamisilmoitukseen on merkittävä myös syyttäjän kanslian postiosoite sekä se viimeinen päivä, jolloin vastustamisesta on

ilmoitettava. Huomattava on, että postiosoitteella tarkoitetaan katuosoitetta, joka on merkittävä vastustamisosoitukseen.

Vastustamisilmoitus tehdään sen piirin viralliselle syyttäjälle, jonka alueella rikkomus on tehty.

Ahvenanmaan maakunnassa käytettävissä rangaistusvaatimus-lomakkeissa on valmiiksi painettuna tiedot syyttäjästä.

Ulkomailla ja esimerkiksi ulkomaalaisissa risteilyaluksissa tehdyt rikkomukset eivät sovellu rangaistusmääräysmenettelyssä käsiteltäviksi.

Rangaistusvaatimuksen saaneen tulee ilmoittaa vastustamisestaan viikon kuluessa rangaistusvaatimuksen tiedoksisaamisesta. Säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain (150/1930) 3 §:n nojalla määräaika päättyy sitä viikonpäivää nimeltään vastaavana päivänä, jolloin rangaistusvaatimus on annettu tiedoksi. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, joulu- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa vastustamisilmoituksen sanotun lain 5 §:n nojalla tehdä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Lomakkeen kaikkien osien tulee merkintää tehtäessä olla yhdessä, jotta merkintä jäljentyisi myös epäillylle jäävään kappaleeseen.

Rangaistusvaatimus on vastustamista koskevine merkintöineen annettava takaisin vaatimusta vastustaneelle. Vastustamisen johdosta asian käsittely rangaistusmääräysasiana päättyy. Syyttäjä saattaa asian tämän jälkeen käräjäoikeuden käsiteltäväksi ja asian tuomioistuinkäsittelyssä noudatetaan yleistä rikosasiain oikeudenkäyntijärjestystä (rangaistusmääräyslain 8 §). Syyttäjä voi tehdä myös syyttämättäjättämispäätöksen.

4. Maksaminen

Rangaistusvaatimus maksetaan poliisilta saadulla tilisiirtolomakkeella Oikeusrekisterikeskuksen tilille Nordea 166030-108681,
OKO 500001-20378103 tai Sampo 800013-40905.

Ulkomailta rangaistusvaatimuksen voi maksaa käyttämällä seuraavia maksumerkintöjä:
Nordea Bank Finland PLC, Alenksanterinkatu 36 FI00020 NORDEA FINLAND, IBAN: FI2216603000108681, SWIFT: NDEAFIHH.

B RIKESAKKOMENETTELY

I Yleiset ohjeet

Rikesakko on euromäärältään kiinteä sakkoa lievempi varallisuusrangaistus (RL 2 a luku 8 §). Rikesakko on seuraamus, joka ankaruudeltaan mitattuna asettuu poliisimiehen huomautuksen ja päiväsakkorangaistuksen välille.

Rikesakkorikkomukset on määritelty rikoslain 2 a luvun 9 §:ssä ja rikesakkorikkomuksista annetussa asetuksessa (610/1999). Rikesakko voidaan määrätä asetuksessa mainituista mm. tieliikennelain, ajoneuvolain, vesiliikennelain, järjestyslain, kalastuslain säännösten tai määräysten vähäisestä rikkomisesta sekä jätelaissa säädetyn roskaamiskiellon vähäisestä rikkomisesta.

Laissa ja asetuksessa todetaan, että niissä mainituista rikkomuksista voidaan määrätä seuraamukseksi rikesakko. Toisaalta asetuksen säännöksissä suljetaan pois rikesakon soveltamisalasta useita yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta keskeisiä säännöksiä.

Rikesakkoseuraamuksen tyypillisenä soveltamisalueena ovat rikkomukset, jotka yksittäistekoina tai laiminlyönteinä ovat vähäisiä, mutta joita tapahtuu paljon (ns. massarikkomukset).

Rikesakon määrää poliisimies tai muu laissa säädettyä valvontaa suorittava virkamies (RL 2 a luku 10 § 1 mom.).

Rikesakon soveltaminen ei saa olla automaattista. Vaikka rikkomus sinänsä kuuluu rikesakkojärjestelmän piiriin, rikesakkoa ei saa määrätä, jos

- rikkomus on ollut omiaan aiheuttamaan muunlaista kuin vähäisenä pidettävää vaaraa tai haittaa,
- rikkoja on menettelyllään osoittanut piittaamattomuutta lain kielloista tai käskyistä,
- on ilmeistä, että asianomistaja tulee rikkomuksen johdosta tekemään syyttämispyynnön syyttäjälle tai poliisille taikka esittämään vahingonkorvausvaatimuksen.

Rikesakkomääräyksen antajan on ilmoitettava rikkomuksesta epäillylle syy, jos rikkomuksesta ei voida jonkin edellä mainitun seikan johdosta määrätä rikesakkoa. Mikäli teosta annetaan rangaistusvaatimus, tulee syyn ilmetä teon kuvauksesta.

Esimerkiksi: Nopeusrajoitus-liikennemerkin noudattamatta jättäminen. Sallittu 40 km/h, ajoi 59 km/h, tienpinta jäinen, paljon jalankulkuliikennettä

Liikenneturvallisuuden vaarantamissäännöstä ei sovelleta menettelyyn, joka on omiaan aiheuttamaan ainoastaan vähäisen vaaran (RL 23 luku 1 § 3 mom.). Esimerkiksi 16 - 20 km/h nopeuden ylityksestä voidaan antaa rangaistusvaatimus, jos paikka ja olosuhteet ovat sellaiset, että teko on omiaan aiheuttamaan muuta kuin vähäistä vaaraa. Rangaistus määräytyy tuolloin luonnollisesti rikoslain 23 luvun 1 §:n nojalla. Jos teko katsotaan liikenneturvallisuuden vaarantamiseksi, siitä ei saa määrätä rikesakkoa.

II Rikesakkonimikkeistö ja lainkohtien merkitseminen

Rikesakon määräämisessä ja rikesakkomenettelyssä käytetään oikeusministeriön vahvistamia lomakkeita ja noudatetaan niiden käyttöohjeita.

Rangaistusmääräysnimikkeistössä on oma sarake rikesakkomerkintöjä varten. Sarakkeeseen on kunkin rikkomuksen kohdalle merkitty rikesakon rahamäärä. Esimerkiksi tieliikennerikkomuksissa vaihtoehtoiset rahamäärät on merkitty sen mukaisesti, mistä tienkäyttäjäryhmästä on kysymys. Merkintä - "jk" - tarkoittaa jalankulkijaa sekä - "pp" - pääsääntöisesti polkupyöräilijää, mutta eräissä tapauksissa myös muuta moottorittoman ajoneuvon kuljettajaa. Niissä rikkomuksissa, joissa rikesakkoa ei missään olosuhteissa saa määrätä, on sarakkeessa maininta "EI". Moottorittoman ajoneuvon kuljettajalle voidaan periaatteessa rikesakko määrätä kaikista muista häntä koskevien säännösten rikkomisista paitsi rikoslain 23 luvun 9 §:ssä mainitusta liikennejuopumuksesta. Samoin jalankulkijalle rikesakko on mahdollinen kaikista häntä koskevien säännösten rikkomisista. Mopoilijan rikesakon rahamäärä on joissain tapauksissa toinen kuin muun moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan. Nämä eroavuudet on rikesakkomerkinnöissä otettu huomioon merkinnällä "mopo".

III Rikesakon rahamäärä

Rikoslaissa on rikesakon enimmäismääräksi säädetty 200 euroa.

Nykyisin ei mistään rikkomuksesta ole kuitenkaan määrätty seuraamukseksi näin korkeaa rikesakkoa, vaan rikesakko voi olla 10 euroa - 20 euroa - 35 euroa - 50 euroa - 60 euroa - 70 euroa - 85 euroa - 100 euroa -115 euroa.

IV Samalla kertaa määrättävä rikesakko

Jos samalla kertaa on määrättävä kahdesta tai useammasta rikkomuksesta rikesakko, määrätään rikesakko siitä rikkomuksesta, josta on säädetty ankarin rikesakko (RL 2 a luku 11 §).

Esimerkiksi: 1) nopeusrajoitus -liikennemerkin noudattamatta jättäminen (sallittu 50 km/h, ajoi 61 km/h) ja 2) turvavyön käyttämättä jättäminen henkilöauton kuljettajana. Rikkomuksesta määrätään yksi rikesakko, jonka rahamäärä on 85 euroa.
Näin on meneteltävä riippumatta siitä, onko teot katsottava samalla teolla tehdyiksi vai ovatko ne tapahtuneet eri aikoina.

Rikesakosta ja sakkorangaistuksesta tai määräaikaisesta vankeusrangaistuksesta ei saa määrätä yhteistä rangaistusta (RL 2 a luku 11 § 2 mom.).

Rikesakkoseuraamuksen käyttämisen edellytysten on täytyttävä jokaisen rikkomuksen kohdalla. Tilanteita tulisi lisäksi arvioida kokonaisuutena. Tekijän menettely voi osoittaa sellaista piittaamattomuutta lain kielloista tai käskyistä, joka rikoslain 2 a luvun 10 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan on este rikesakon määräämiselle. Jos samalla kertaa olisi määrättävä seuraamus hyvin useista rikkomuksista tai jos samalla teolla tai erikseen tehdyissä rikkomuksissa jokin teko ei ole vähäinen, on usein syytä harkita kaikkien rikkomusten käsittelemistä rangaistusmääräysmenettelyssä.

Jos moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja syyllistyy samanaikaisesti useisiin nopeusrikkomuksiin ja niistä kaikista on mahdollista määrätä rikesakko, hänelle määrätään rikesakko alimman nopeusrajoituksen mukaan eli ankarin rikesakko. Esimerkiksi jos kuljettaja 70 km/h nopeusrajoitusalueella ajaa k-autolla 89 km/h nopeutta, on hänelle määrättävän rikesakon suuruus 100 €. Useamman nopeusrajoituksen rikkominen voi kuitenkin joissain tilanteissa lisätä vaaraa tai osoittaa tekijässä piittaamattomuutta siten, ettei rikesakkoa tule määrätä (RL 2 a luku 10 § 2 mom. 1 ja 2 kohta).

V Rikesakon tiedoksianto ja raukeaminen

Rikesakkomenettelystä annetun lain (66/1983) 8 § 1 momentin mukaan rikesakkomääräys annetaan rikkojalle tiedoksi heti rikkomuksen tekopaikalla. Ellei tämä ole mahdollista, tapahtuu rikesakkomääräyksen tiedoksianto siten kuin oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 11 luvussa säädetään tiedoksiannosta rikosasioissa.

Rikesakkomääräys voidaan lähettää rikkomukseen syyllistyneelle postitse asianomaisen henkilön ilmoittamaan taikka ajoneuvoliikennerekisteristä ilmenevään osoitteeseen, jos kyseessä on moottorikäyttöisellä ajoneuvolla tehty liikennerikkomus, johon syyllistyneen henkilöllisyys on välittömästi todettu. Rikesakkomääräys on tällöin lähetettävä viipymättä ja viimeistään kahden viikon kuluessa rikkomuksen tekopäivästä. Rikesakkomääräykseen on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi (Rikesakkomenettelystä annetun lain 8 §:n 2 momentti).

Rikesakkomenettelystä annetun lain 8 §:n 2 momentti mahdollistaa tiedoksiannon tavallisella kirjeellä ilman vaatimusta todisteellisesta tiedoksiannosta niissä tilanteissa, joissa ajoneuvon kuljettajan henkilöllisyys on todettu perinteisessä liikennevalvonnassa. Käytännössä saattaa esiintyä tilanteita, joissa rikkomuksiin syyllistyneiden suuren lukumäärän vuoksi tai muusta syystä ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista kirjoittaa rikesakkomääräystä heti kiinnijäämistilanteessa.

Esimerkiksi ajoneuvon pysäyttämisen, sen kuljettajan ja ajokortin kuvaamisen sekä epäillyn kuulemisen jälkeen rikesakkomääräys voidaan lähettää postitse jälkikäteen. Syyllisyyskysymys ei saa olla epäselvä tai vain erilaisen todistelun varassa. Mikäli rikesakkomääräystä ei saada lähetettyä kahden viikon kuluessa rikkomuksen tekopäivästä, tiedoksiannon toimittamisessa on noudatettava 1 momentista ilmenevää pääsääntöä.

Rikesakko raukeaa, jollei sitä koskevaa määräystä ole annettu tiedoksi vuoden kuluessa rikkomuksen tekopäivästä. Rikesakon rauettua ei samasta rikkomuksesta saa esittää rangaistusvaatimusta eikä nostaa syytettä.

VI Rikesakon määrääminen automaattisessa liikennevalvonnassa

Menettelystä rikesakon määräämiseksi ajoneuvoa pysäyttämättä havaituista liikennerikkomuksista säädetään rikesakkomenettelystä annetun lain 2 a luvussa.

Rikesakkomääräys voidaan lähettää rikesakkomääräyksen saaneelle postitse ajoneuvoliikennerekisteristä ilmenevään osoitteeseen, jos rikkomus on havaittu automaattisessa liikennevalvonnassa tai muuten ajoneuvoa pysäyttämättä ja rikkomus koskee suurimman sallitun nopeuden ylitystä enintään 20 kilometrillä tunnissa tai liikennemerkkien vastaista ajoa linja-auto- tai raitiovaunukaistalla.

Rikesakkomääräys annetaan automaattisen liikennevalvonnan yhteydessä sille luonnolliselle henkilölle, joka rikkomuksen tekoaikana oli rikkomukseen käytetyn ajoneuvon rekisteriin merkitty omistaja, haltija tai tilapäinen käyttäjä.

Rikesakkomääräys annetaan ajoneuvolain (1090/2002) 3 §:n 23 kohdassa tarkoitetulle käyttövastaavalle, jos kaikki rikkomukseen liittyvät seikat huomioon ottaen voidaan pitää selvitettynä, että hän on rikkomuksen tekoaikana kuljettanut siihen käytettyä autoa. Muussa tapauksessa käyttövastaavalta on tiedusteltava, kuka kyseistä autoa on silloin kuljettanut. Poliisipiirissä on pidettävä luetteloa käyttövastaaville osoitetuista tiedusteluista. Jos käyttövastaava ei kahden viikon kuluessa

tiedustelun suorittamisesta vastaa, asia palautuu rikesakkomenettelystä annetun lain 2 luvun mukaiseen menettelyyn, jolloin suoritetaan lain 7 §:n mukainen esitutkinta.

Automaattiseen liikennevalvontaan liittyvä rikesakkomääräys on lähetettävä viipymättä ja viimeistään kahden viikon kuluessa rikkomuksen tekopäivästä. Käyttövastaavan esittäessä selvityksen rikkomukseen syyllistyneen henkilöllisyydestä rikesakkomääräys saadaan kuitenkin lähettää kahden viikon kuluessa tällaisen tiedon saamisesta. Määräykseen on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi. Mikäli rikesakkomääräystä ei saada kahden viikon kuluessa postin kuljetettavaksi, kysymyksessä olevaa menettelyä ei voida enää soveltaa tähän epäiltyyn rikkomukseen.

Jos rikkomus on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen, rikkomukseen käytetyn ajoneuvon rekisteriin merkitylle omistajalle, haltijalle tai tilapäiselle käyttäjälle voidaan muihin toimenpiteisiin ryhtymättä antaa kirjallinen huomautus, joka lähetetään huomautuksen saaneen henkilön ajoneuvoliikennerekisteristä ilmenevään osoitteeseen.

C HUOMAUTUSMENETTELY

I Yleistä

Esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 9 §:n mukaan esitutkinta saadaan jättää toimittamatta sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuudessaan pidettävä ilmeisen vähäisenä. Edellytyksenä on, että asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia.

Toimenpiteestä luopumisen ja huomautuksen antamisen yleisenä edellytyksenä on, että rikosta on olosuhteet huomioon ottaen pidettävä vähäisenä. Käytännössä tämä edellyttää, että rikoksella aiheutettu vaara ja syntynyt vahinko jäävät vähäisiksi. Kokonaisuutta arvioitaessa voidaan myös syyllisyyteen vaikuttavat seikat ottaa huomioon.

Toimenpiteestä luopumista sääntelevät lainkohdat antavat mahdollisuuden muiden toimenpiteiden lisäksi luopua myös rangaistusvaatimuksen tiedoksi antamisesta tai rikesakon määräämisestä. Pääsääntöisesti huomautuksella käsiteltävän rikoksen tulisi kuitenkin olla vähäisempi kuin rikoksen, josta vakiintuneen käytännön mukaan annetaan rangaistusvaatimus.

II Huomautus esitutkintalaissa

Esitutkintalain 10 luvun 3 § mukaan esitutkintaviranomainen voi antaa suullisen tai kirjallisen huomautuksen, jos esitutkinnan aloittamisen jälkeen on päädytty luopumaan enemmistä toimenpiteistä 3 luvun 9 §:ssä mainituilla perusteilla. Säädöksen tarkoituksena on varmistaa, että huomautusta annettaessa syyllisyys on riittävästi selvitetty.

III Huomautus erityislainsäädännössä

Tieliikennelain 104 §:n mukaan voidaan 103 §:ssä tarkoitetusta liikennerikkomuksesta jättää syyte ajamatta ja rangaistus tuomitsematta milloin rikkomus on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen. Vastaava sääntely on ajoneuvolain 97 §:ssä ja vesiliikennelain 25 §:ssä. Myös eräissä muissa erityislaeissa on toimenpiteestä luopumista koskevia säännöksiä.

Milloin rikkomus on edellä mainituissa lainkohdissa tarkoitettu, voidaan muihin toimenpiteisiin ryhtymättä antaa rikkomukseen syyllistyneelle huomautus.

IV Huomautuksen antaminen

Huomautus voidaan antaa joko suullisesti tai kirjallisesti. Pääsääntöisesti se tulee antaa kirjallisesti. Ajallisesti se voidaan antaa välittömästi rikoksen tapahduttua tai suoritetun esitutkinnan jälkeen. Niissä tapauksissa, joissa huomautus annetaan esitutkinnan jälkeen, tulee ennen huomautuksen antamista noudattaa esitutkinnan päättämisestä annettuja säännöksiä.

Huomautus tulee antaa neuvovassa ja ohjaavassa hengessä. Huomautuksen antamisen yhteydessä tulee huomautuksen saajalle ilmoittaa mistä rikoksesta huomautus annetaan ja ettei asian johdosta ryhdytä muihin toimenpiteisiin. Lisäksi on syytä perustella miksi kyseinen rikos käsitellään huomautuksella.

D AJOKIELTOON MÄÄRÄÄMINEN

Ajokorttilain 70 §:n perusteella poliisimies voi määrätä väliaikaiseenajokieltoon ajo-oikeuden haltijan, jos on todennäköistä syytä epäillä hänen syyllistyneen rikoslain 23 luvun mukaiseen rattijuopumukseen, törkeään rattijuopumukseen, törkeään

liikenneturvallisuuden vaarantamiseen tai rikoslain 44 luvun 13 §:ssä tarkoitettuun vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen.

Samoin poliisimies voi määrätä ajo-oikeuden haltijan väliaikaiseen ajokieltoon, jos on todennäköistä, että edellytykset ajokiellon määräämiselle ovat olemassa ns. vakavan piittaamattomuuden, kulkuneuvon kuljettamisen oikeudetta tai toistuvien rikkomusten perusteella. Samoin väliaikaiseen ajokieltoon voidaan määrätä, jos on ilmeistä, että eräissä tapauksissa ajo-oikeuden haltijan ajokyky on terveydentilan tai muun sellaisen syyn vuoksi olennaisesti heikentynyt.

Lisäksi väliaikainen ajokielto voidaan määrätä, jos valvottuun ajo-oikeuteen määrätty peruuttaa valvottua ajo-oikeutta koskevan pyyntönsä tai ilman hyväksyttävää syytä rikkoo valvottua ajo-oikeutta koskevaa rajoitusta taikka laiminlyö siihen kuuluvan velvollisuuden.

1. Väliaikaiseen ajokieltoon määrääminen vakavan piittaamattomuuden perusteella

Kun poliisimies toteaa ajo-oikeuden haltijan tehneen rikoslain 23 luvun 1 §:n (liikenneturvallisuuden vaarantaminen) mukaisen teon tai tällaisten tekojen yhdistelmän, josta annettavaan rangaistusvaatimukseen päiväsakkojen lukumääräksi merkitään yli 20 pvs, tulisi kuljettaja pääsääntöisesti määrätä väliaikaiseen ajokieltoon vakavan piittaamattomuuden perusteella.

Ajokieltoon vaikuttavia päiväsakkoja laskettaessa huomioidaan vain teot, jotka täyttävät liikenneturvallisuuden vaarantamisen tunnusmerkistön. Ajokieltoa määrättäessä ei tule huomioida pakettiautojen, ns. kevyiden kuorma-autojen ja vastaavien erityisajoneuvojen sekä kevyiden kuormaamattomien perävaunuyhdistelmien ajoneuvokohtaisia nopeusylityksiä.

E MUUT TOIMENPITEET

Huomautuksen ja varsinaisten rangaistusseuraamusten lisäksi sisältää tieliikennelainsäädäntö monia muita toimenpiteitä, joihin eri rikosten tai rikkomusten johdosta on ryhdyttävä ja jotka ovat osaksi oikeudellisia ja osaksi hallinnollisia. Näistä mainittakoon:

- epäkuntoisen tai käyttökiellossa olevan (rekisteröimätön tai katsastamaton) ajoneuvon liikenteessä käytön estäminen määräämällä ajoneuvo ajokieltoon joko ottamalla haltuun rekisterikilvet ja rekisteriote tai rekisteriotemerkinnällä
- korjausmääräys (ANL 84 §)

- valvontakatsastukseen määrääminen
- ylikuorman purattaminen, virheellisen kuormauksen korjaut-
taminen tai ajon jatkamisen estäminen
- ilmoitus vakuuttamattomuudesta Liikennevakuutuskeskukselle
- muun asiakirjan esittäminen
- ajon keskeyttäminen ajo- ja lepoaikarikkomuksen perusteella (TLL 92 m §)

Ajoneuvon varusterikkomuksiin voidaan rangaistusmääräys-, rikesakko- ja huomautusmenettelyn ohella käyttää eräitä tieliikennelaissa, ajoneuvolaissa ja niiden nojalla annetuissa säädöksissä mainittuja ajoneuvoon kohdistuvia lisätoimenpiteitä.

Valvontaviranomainen voi estää epäkuntoisen ajoneuvon käyttämisen liikenteessä ottamalla pois rekisterikilvet ja -otteen (käytön estäminen). Samalla rekisteriotteeseen on tehtävä ajokieltoa koskeva merkintä. Ajoneuvojen rekisteröintiasioiden hoitaja huolehtii ajokiellon ilmoittamisesta ajoneuvorekisteriin.

Jos ajoneuvon puutteellisuus on sen laatuinen, ettei se aiheuta välitöntä vaaraa tai haittaa liikenneturvallisuudelle tai ympäristölle, valvontaviranomainen voi ajoneuvon käyttöä estämättä määrätä ajan, jonka kuluessa puutteellisuus on korjattava (korjausmääräys).

Kun ajoneuvon käyttö estetään ottamalla pois rekisterikilvet ja -ote, on nämä viipymättä toimitettava ajoneuvojen omistajan tai haltijan ilmoittamaan katsastustoimipaikkaan.

Milloin ajoneuvon käyttö on edellä mainitulla tavalla estetty, voidaan antaa lupa ajoneuvon kuljettamiseen ilman rekisterikilpiä ja rekisteriotetta lähimpään paikkaan, jossa korjaus voidaan tarkoituksenmukaisesti suorittaa, ja korjauksen jälkeen uudelleen katsastustoimipaikalle. Rekisterikilpien ja -otteen pois ottamisesta annettavaan todistukseen merkitään minne ja miten ajoneuvon saa kuljettaa ja kuinka kauan lupa on voimassa.